

LÊN ĐỒNG – BẢO TÀNG SỐNG CỦA VĂN HÓA VIỆT

13 GIÁ ĐỒNG ĐÃ ĐƯỢC MANG TRÌNH DIỄN TRÊN SÂN KHẤU CỦA TRUNG TÂM VĂN HÓA PHÁP L'ESPACE 23/2/2011 KHIẾN NGƯỜI XEM ĐƯỢC CHỨNG KIẾN VÀ THƯỞNG THỨC MỘT NGHI LỄ TÔN GIÁO, MỘT LOẠI HÌNH DIỄN XƯỞNG DÂN GIAN VÔ CÙNG ĐỘC ĐÁO.

Tham gia trình diễn có ba thanh đồng Trần An Đức Hạnh, Lê Văn Thương, Nguyễn Tiến Bình, các nhạc công đàn nguyệt, đàn tranh và các cung vãn. Sân khấu được thiết kế lung linh huyền ảo như một điện thờ. Các thanh đồng lần lượt hầu giá Trần Triều, giá Mẫu Thượng Thiên, Mẫu Thoải, Địa tiên Thánh Mẫu, Mẫu Thượng Ngàn, giá cô Bơ, giá cô Bé... với phục trang lộng lẫy, hươu bó nhang cháy rực, tay múa chân bước lúc khoan thai lúc sôi động theo điệu nhạc lời ca vô cùng hấp dẫn. Tất cả khiến người xem cũng không khỏi "say đồng".

Buổi tọa đàm và trình diễn "Lên đồng – bảo tàng sống của văn hóa Việt" thu hút nhiều người tham dự đến mức khán phòng 300 chỗ chật kín, những người không vào được bên trong tập trung ở sảnh, ngồi cả xuống sàn, cầu thang để theo dõi tọa đàm và trình diễn qua màn ảnh.

Không chỉ có ba thanh đồng trình diễn trên sân khấu, rất nhiều ông đồng bà đồng cũng đến dự, trong đó có đồng Trần Ngọc Ánh, người đã giúp tìm ra mộ của cố Tổng Bí thư Hà Huy Tập. Một thanh đồng còn hào phóng đóng góp chi phí cho chương trình. Đây là dịp rất có ý nghĩa đối với những người hầu đồng, vì được là nhân vật chính tại một trung tâm văn hóa lớn tập trung nhiều người có tri thức, cho thấy phần nào sự thừa nhận của xã hội đối với nghi lễ lên đồng và người hầu đồng, hoạt động vốn hay bị kỳ thị, bị quy vào mê tín dị đoan, kiếm lợi mà không có những tìm hiểu và phân xét công bằng.

Giáo sư Ngô Đức Thịnh, một chuyên gia về Đạo Mẫu Việt Nam và các nghi lễ là diễn giả chính của cuộc tọa đàm. Ông đã viết nhiều sách, tham gia nhiều cuộc hội thảo, đã phát biểu trên báo chí nhiều lần về ý nghĩa và giá trị của nghi lễ lên đồng, tuy nhiên không phải ai cũng có điều kiện tiếp cận các thông tin đó, nên cuộc tọa đàm khiến nhiều người chú ý.

Theo ông Ngô Đức Thịnh, lên đồng là một nghi lễ của Đạo Mẫu Việt Nam, trong đó các vị thánh sẽ nhập vào các ông đồng bà đồng. Thường có 36 lần thánh nhập gọi là 36 giá, nhưng hiếm người hầu hết được, mà chỉ hầu khoảng 15, 20 giá. Mục đích của lên đồng là để cầu bình an, cầu sức khỏe, may mắn... Chính vua Bảo Đại và Nam Phương Hoàng hậu đã đi cầu tự ở đền Sòng, sau đó có con.

Các giá trị của Đạo Mẫu và lên đồng trong cuộc sống hôm nay thể hiện ở 5 ý. Thứ nhất, lên đồng cho thấy người Việt tôn thờ mẹ tự nhiên và đây là cái nhìn phản biện trước lối ứng xử của chúng ta hôm nay với mẹ tự nhiên. Thứ hai, Đạo Mẫu kêu gọi con người sống tốt đẹp để hưởng thành quả ngay trong kiếp này. Thứ ba, Đạo Mẫu kêu gọi tinh thần dân tộc, các vị thánh đều là những người cứu nước cứu dân, nên tôn thờ Mẫu chính là tôn thờ chủ nghĩa yêu nước. Thứ tư là giá trị văn hóa nghệ thuật: lên đồng là một hình thức diễn xướng dân gian độc đáo, tích hợp nhiều loại hình âm nhạc, vũ đạo, mỹ thuật...từ nhiều miền văn hóa khác nhau. Thứ năm, là phương pháp chữa bệnh cho những người bị cơ đày, hay có căn số, bị điên loạn hay bệnh tật, hầu đồng giúp họ trở lại bình thường và hòa nhập cộng đồng.

Lý giải về chữ "bảo tàng sống", giáo sư Thịnh khẳng định đây là một cách định nghĩa chính xác. Xem một buổi lên đồng tức là xem được về các nhân vật huyền thoại và lịch sử, xem văn hóa các vùng miền qua phục trang, đồ dâng cúng, thưởng thức các sản phẩm nghệ thuật dân gian như múa, hát văn... Mà tất cả lại diễn ra dưới

hình thức trình diễn sống động chứ không chết cứng như trong sách vở. Theo ông các ông đồng bà đồng là người quản lý loại bảo tàng này, và xã hội cần bảo vệ bảo tàng này cho con cháu đời sau.

Trước những ý kiến cho rằng nên đề nghị UNESCO công nhận lên đồng là di sản văn hóa, ông cho rằng lên đồng hoàn toàn xứng đáng được công nhận, nhưng chưa phải lúc này, vì ngay cả trong nước vẫn chưa đồng thuận. Lên đồng vẫn còn nhiều vấn đề khiến các cơ quan, chính phủ phải băn khoăn: một bên là giá trị văn hóa, một bên là mê tín dị đoan. Bản thân lên đồng không xấu, chỉ có người làm cho lên đồng, Đạo Mẫu biến dạng. Hành động đẹp chúng ta cần làm không phải là vứt bỏ, mà là gạn đục khơi trong, để lên đồng

đúng nghĩa là một nghi lễ linh thiêng của Đạo Mẫu. Có như vậy xã hội mới thừa nhận, tin tưởng.

Ông cũng cho biết Trung tâm Nghiên cứu và bảo tồn văn hóa tín ngưỡng Việt Nam do ông quản lý đang tập hợp những ông đồng, bà đồng, mà nói theo ngôn ngữ khoa học là các nhà ngoại cảm, để hỗ trợ công tác nghiên cứu, cũng như giúp đỡ những ai có khó khăn.

Có nên bảo vệ lên đồng hay không, theo giáo sư Ngô Đức Thịnh, sự có mặt của đồng đảo khán giả trong cuộc tọa đàm và trình diễn này đã chính là câu trả lời.

THỦY TINH

